

ژهه سالتی ناو س است ، برو کو ؟ . ج مال ک شش

یک: ش و سرمایه داری

(سرمایه داری شای ل نه و خیدا هه گرتوو، چشنی هه ور و بارانن)
جین یاور

له سرتای سدهی بیست و دورانی شای جیهانی یکه مدا، له لکدانوو ته رییکاندا، شای به قناعی ئیمپریالیزم و کلاییالیزم وو پویوند دکرا. شای نام ازکی توندوتیژی سیاسی تی ئیمپریالی سرمایه ی مالی و فراوانکردن وی بازار و تانکردنی کررسته خاوان و به دستخستنی هزی کاری هه رزان و دابه شکردنی جیهان ل نه و ده و ته ئیمپریالییکاندا شر قه د کرا، ته ری شای شگانه ای ئه نته رناسییکالی دووم له که نفر نسی شتوتگارت وو (۱۹۰۷) به یارنام یکه گشتی که هه سرت کییکانی له لایین (ئگوست بیل-August Bebel) وو ناماد کرابوو، دواتر له لایین (لنین) و (زا لکس-مب رگ) وو دستکاری و تهاوکراو و له که نگر ای که بنهاگن (۱۹۱۰) و که نگر ای بازل (۱۹۱۲) یشدا قه بو کرایوو، هه ویست و سیاسی تی مارکسیستی ئه و ده م بوون. (عسکه رتاریت و شای جیهانی) کرکاران و سربازان نابت به ناوی پالاستنی و مات و ئرکی نیشتمانی یکه تربکوژن، په ویست لولای چکه کانینان به ووی به رزواری نه خو خدا و رگه ن و به شای شای سشالیستی ده ساتی خیان و به و به رای تی ناشتی له سیست می جیهاندا پایدار بکن.

شای سروشت کی بونیادی و نه خو یی سیست می ئه ستای، خای به ره م و له جیکی کوهران و ته ماحکاران ای سرت کی یکه کلکردن وی ناکه ییکانی ناو سیست م که و په لبه ندیییکانی و دابینکردنی م رج و په داویستییکانی تی به داگیرکردن و قه رخکردن و په یند وو. ئه گه ر به و ته به ناوبانگه کی (کارل فون کلاوسفیتز-Carl von Clausewitz) ته رسییکانی ملیتاریزم بگه نده و (شای دره ژدانن به سیاست به شوازی تر). شای ده بت چی له ناوبه سات و کام سیاست له شوینی جهگیر بکات، یانی ئه و چ سیاست ته که به شای بوار به دبلا ماسی و دانوستان و ئا هوگه ی ئه م کهان ده کات وو.

(سدان ده و سات به شو وی استه وخ یان نا استه وخ له ماوی ئه م (۵) سایی که تاییدا به شاری شای یان کردوو یان پشتی لای نه کیان گرتوو

که لږگڼه لايه نېکي ترډا له تېهه چوونې چټکداريدا بوون. له ساې (۲۰۱۴) ووه توانايي عسکرتاريې ته جيهانې بېلېڅې سډا ده (۱۰٪) زيادې کردوو. تېهه لساې (۲۰۲۲) دا (۳۸۰) هزار کس کوژراون، ئېم ېکړدېکې غلمگينه له (۳۰) ساې ابردوودا، (۱). ئېم وتارې له مانگې نهې ساې پاردا نوسراوه، شې و کوشتارکانه ئېم ساې (۲۰۲۵) ې تيا نيې که هېم دوه تانېکي زېرترو و ژمارې کوژراوه کانه ش له پې بېرزدېتېوه.

[illegible]

ل (۷) ی ئ ټکټ بـری (۲۰۲۳) و،، ئیسرائیل و ئـمـریکا ئـو کارـساتـ تیرـریستیـ دـتـزـنـی (حـماس) یان قـستـو بـ پیادـکردنی شـکـکـ ئا مانـجـکـی یـکـجـار گـورـتر لـ بـرپـرچـدانـو و دا بینـکردنی ئاسا یـشی دا نـیـشتـوانـکـی.

ملیتاریزم و نیولیبرالیزم

لـ ماوـی (۳۵) ساـی اـبردوودا، سـرماـیـدارـی نیولـیبرالیستی، بـ
ماکسیمـا کـردنی کـردنی قازانـج، چـوساـنـوـی تـوندتر و دـتر کـردتـوـوـ.
بـکا کـردنی کـرتـ کـمـایـتـیـکـان بـبازاـی ئازاد و فرـشتنی
بـکـرتی تایـبـت و کـبـکـی تـوند لـنـوان کـمپانیا گـورـکان
وتـکـبونیان بـچـقی دـسـاـتـدارـتی و داـشتنی سیاسـتی بـرگری و
ئابوری و میدیایی. پیادـکـردنی ئـم سیاسـت و ئـکارـ ئابووری و
فرهـنگیانـ، لـپرـسـای چـکـردنـوـی ساماندا، جیاوازیـکی
گـورـی لـنـوان گـکـکـانی شارـ گـورـکان، هـقدـست و مووچـ، شار
و لادـ پـکـهـناوـ. کرـکاران و چینـ زـحمـتـکـشـکان بـمانگرتن و
خـپیشاندانی گـورـ و خـبات و اپـینـکان بـرگریبان کردووـ.
لـنـو پـلـبـندیـکان و دـوـتـکـانیشدا لـسـر کـرـستـ
سـرـتایـبـکان، باج، گومرگ، بـندـرـکان و هـکـکـانی بازرگانی و
سـرچاوـکـانی وزـ بـتایـبـت لـناوچـی ئـژهـاتی ناوـاستدا و
لـهـمانکا تدا، پرـسـای خـ پـچـکـکردن

و دروستکردنی میلیشا و پشکوتنی هغیانای سربازی نیم ناوچه‌ای
لانی و شش‌کی برده‌وام و بک‌تاییدا ب‌گیره‌ناو. گ‌ور‌یی و
کوشند‌یی ب‌مب‌کان و ف و ت‌ه‌وا‌گریه‌کانیان تاک‌ ب‌ژارد‌ی‌ک
ب‌ ملکه‌چپ‌کردن، ئ‌وش‌تاک‌ زمانی چار‌س‌ر. ز‌ر جار ئ‌م ه‌زان
وو ب‌ناو‌خ‌ ل‌ب‌رامب‌ر دوژمن‌ چیناتی‌ی‌کانیان ب‌ ل‌خو‌ن
ه‌ک‌شانی نا‌زای‌تی‌کان ب‌کاره‌نراون و ه‌ند‌ جاریش ب‌ ش
ل‌گ‌ د‌و‌ت‌کانی دروس‌یاندا، ل‌ژ‌ر ناوی دژ‌ تیر‌ر و
داینکردنی ئاسایش و مافی ب‌رگریکردن ل‌خ‌ ئ‌نجامدراون. بزنی
ع‌س‌ک‌رتاری‌ت و گ‌روپ‌ میلیشای‌ی‌کانی و‌ک (فاگن‌ر-Wagner)ی
وسی و (بلاک و‌ت‌ر-Blackwater)ی ئ‌م‌ریکی و ب‌کر‌گیراو‌کانی
تورکیا و ک‌ل‌مبی‌کانی ئ‌کرانیا ووی‌کی دز‌وت‌ری نیم س‌رمای
(د‌ند‌ گ‌شت‌خ‌ر‌ی‌).

**دوو: سعودی و ف‌ل‌ستین، ئیسرائیل و تورکیا، ئ‌م‌ریکا و ئ‌ران،
پارادیمی ئاپ‌**

(ب‌رت ف‌رد-Robert Ford) ل‌ (۲۰۱۱) تا (۲۰۱۴) با‌و‌زی ئ‌م‌ریکا
بوو ل‌ سوریا. ل‌ دانیشتنی ی‌ک‌می ل‌گ‌ (ئ‌حم‌د ش‌رع)، ل‌ سا‌ی
(۲۰۲۳) دا ل‌ ئیدلیب، پ‌ی‌وت‌وو “ه‌رگیز ب‌یک‌ مل‌ن‌ سا‌یش
ژیابام، ئ‌و‌م‌ت‌سور ن‌د‌کرد ل‌ ت‌ن‌یشت‌ت‌و‌ دابنیشم”، ش‌رع
و‌م‌ی‌داو‌ت‌و‌ (ئ‌، خ‌ ب‌ منیش‌ه‌روا بوو”. (2)

ی‌ک‌ک‌ ل‌ اپ‌رت‌نوسانی ه‌فت‌نام‌ی (د‌ر شپیگل-Der spiegel)ی
ئ‌م‌انی، (ماکسیم میتل‌ئ‌ستید‌ک‌ زیات‌ر ل‌ (۲۰) سا‌ ب‌
ب‌رد‌وامی ل‌س‌ر‌ک‌ش‌ و ئ‌ا‌و‌گ‌‌کانی ئ‌ه‌ات‌ ب‌یان‌د‌نوس‌ت‌) ل‌
(نیو ی‌رک‌ تایمز-New York Times)و‌ چ‌م‌ک‌ و‌رد‌گ‌ر‌ت‌ک‌ هی
(ت‌ماس فریدمان-Thomas Friedman)، فریادمان د‌نوس‌ت‌: “ش‌ی‌ ۱۲
ئ‌ژی‌ ئیسرائیل ل‌دژی ئیران کاریگ‌ری‌کانی ب‌ ناو‌چ‌ک‌ و‌ک‌ ش‌ی‌
جیهانی دوو‌م‌ بوو ب‌ ئ‌وروپا. ه‌موو دام‌زراو‌ چ‌س‌پاو‌کانی
ب‌ت‌واوی ل‌رزاند و ئ‌گ‌ای ب‌ ش‌ت‌کی نو‌ کرد‌و‌”. (3)

ب‌ باشت‌ر‌ح‌ای‌بون ل‌م‌ ئ‌الوگ‌‌ م‌ژووی‌، ناتوانین ل‌ ه‌کار‌
جیهانی‌کانی پ‌ر‌س‌ی‌ ب‌ره‌مه‌ن‌انی س‌رمای‌داری گ‌ل‌با‌ دایب‌ین.
ک‌تایی [ح‌میرکا](#) و زیادکردنی باجی گومرگی تا س‌دا‌چ‌ل‌ (۴۰٪) ب‌
ه‌ند‌ ک‌لوپ‌ل‌ (شایانی و‌ت‌ن‌ ه‌مان ت‌نگو‌چ‌‌م‌ ل‌ ش‌ی‌ جیهانی
ی‌ک‌م‌دا ل‌ب‌واری بازرگانی و گومرگ‌دا س‌ریان‌ه‌دا‌وو)، (یاسا‌کانی
ب‌ ب‌-BBB- ل‌ ئ‌م‌ریکا) (5) ک‌ باج‌ل‌س‌ر‌ه‌ژار‌کان‌زیاد
د‌کات‌ و ل‌س‌ر‌د‌و‌‌م‌ند‌کان سوک‌تر د‌کات‌ ل‌ س‌دا‌ ش‌ست‌ و چوار
(۶۴٪) خ‌ک‌‌تی‌ د‌ک‌ن‌و‌، ترامپ‌ ف‌بازان‌ خ‌ستی‌‌ژی
س‌رب‌خ‌یی ئ‌م‌ریکا‌و‌. ب‌ه‌ی‌ت‌پ‌‌اندنی نیم یاسایان‌و‌،

نیم‌ریکیی‌کان د کک‌ونډ ژر ق‌رزکی (۳۴۰۰) ملیاردیی‌و کک ژانډ پ‌ویست (۳) ملیارد ت‌ن‌ها ب‌ سووی (ن‌نت) بد‌ن‌و. ل‌ ک‌ت‌ک‌دا ز‌ ت‌ن‌ها ل‌ (۳) مانگی ن‌م‌س‌ا‌دا، س‌دا سی (۳۰٪) نرخ‌ک‌ی چ‌ت‌ س‌ر، ب‌های د‌لار ل‌ (۶) مانگی ن‌م‌س‌ا‌دا س‌دا یانز (۱۱٪) ی ل‌ نرخ‌ک‌ی ل‌د‌ست‌داو، ب‌و‌ن‌ی ل‌ (۵۰) س‌ی ا‌بردوودا. تا ن‌ستا د‌لار ل‌ س‌دا ن‌و‌ت (۹۰٪) ی م‌م‌و‌ی جی‌ه‌ان‌دا ب‌ پار‌کانی تر‌و ه‌د‌س‌ور‌ن‌ت. د‌لار خ‌ی چ‌ک‌کی سیاسی گ‌رنگ بوو ب‌ ک‌ن‌تر‌ی سیستمی مالی جی‌ه‌انی و پ‌گ‌ی ئ‌ا‌بوری نیم‌ریکا (۶).

خ‌گ‌رتنی گ‌روپی (بریکس-BRICS) ک‌ مانای ئ‌ا‌ست‌ی دام‌ز‌راندنی جی‌ه‌ان‌کی فر‌ ج‌مس‌ر و ت‌کش‌کان‌دنی ه‌ژم‌ون‌دار‌تی تاک ل‌ی‌ن‌ی نیم‌ریکا ی، ش‌ ل‌س‌ر س‌ر‌چاو‌کانی وز‌ و ه‌ژم‌ون‌دار‌تی بر‌و‌کی گ‌ور‌تری و‌ر‌گ‌رت‌وو. ش‌ی ئ‌کرانیا و و‌وس‌یاش ک‌ ل‌ح‌وش‌ی پشت‌وی ئ‌و‌رو‌پ‌ا‌د‌ای، ن‌گ‌ ب‌گ‌ات‌ ژوری نو‌ست‌ن‌ک‌ان‌یش، ک‌ت‌ایی ش‌ک‌ک‌ ئ‌گ‌ری ز‌ر‌ ب‌ تراژید‌ای‌کی گ‌ور‌ خام‌ش ب‌ت‌و. ئ‌ام‌اد‌کردنی (ئ‌حم‌د ش‌رع) ل‌ل‌این نیم‌ریکا و ک‌ردن‌وی نو‌ن‌رای‌تی تا‌ی‌بان ل‌ م‌س‌ک‌ ل‌ن‌و ه‌مان ک‌ن‌ت‌ک‌ست‌د‌ای.

ئیس‌رائیل ئ‌م‌ ماوان‌ ز‌ر س‌ر‌ر‌ک‌وتنی ب‌د‌ست‌ه‌ناو ل‌ ب‌رام‌ب‌ر “ت‌و‌وری ب‌ر‌گ‌رد‌ا” و ه‌زار‌کیل‌م‌تری چوار‌گ‌ش‌ی ل‌ خ‌کی سوریا داگیر‌کردو، ب‌م‌ام ل‌گ‌ ن‌فر‌ت‌کی ک‌م‌م‌ل‌ای‌تی فراوان‌دا ب‌ر‌و‌وو، س‌ر‌ر‌ای ئ‌و‌ش‌، گ‌ر‌ید‌ک‌ ه‌ر‌گیز ب‌ ش‌ ناتوان‌ ل‌ن‌و ب‌چ‌ت‌، ئ‌و‌ ماو‌ت‌و، د‌ب‌ت‌ چار‌س‌ر ب‌ک‌رت‌، ئ‌م‌ش کا‌بوسی نات‌انیا ه‌ی، م‌افی خ‌کی ف‌ل‌ستین ب‌ پ‌ک‌ه‌ن‌انی د‌و‌ت‌!

سعودی، د‌و‌ت‌کی گ‌رنگ و گ‌وری ناوچ‌ک‌ی و توانای گ‌وری ه‌ی و م‌تمان‌ پ‌ک‌راوی نیم‌ریکا ی و پ‌ر‌س‌ی پ‌ک‌ختنی (ک‌ک‌وت‌نام‌ی ئ‌بر‌اه‌ام) ب‌های کار‌ساتی (۷) ئ‌کت‌ب‌ری (۲۰۲۳) و و‌ست‌ن‌را. سعودی پ‌لان‌کی س‌تراتیژی ن‌و‌خ‌یی ه‌ی ک‌ ن‌ای‌پ‌ر‌ژ‌ت‌ س‌ر ش‌ی گ‌ور‌، ل‌ ه‌مان‌ک‌ا‌ت‌ا پ‌ر‌ژ‌ی‌کی گ‌ون‌ج‌وی ب‌پشتیوانی ف‌ر‌ن‌سا ب‌ ک‌ش‌ی ف‌ل‌ستین ه‌ی.

ئ‌رد‌گان هیچ کار‌کی پ‌ن‌س‌پ‌راو ل‌م‌ ئ‌الوگ‌و‌و‌دا، ت‌ن‌ان‌ت‌ و‌ک‌ ن‌و‌ند‌گیریش ل‌ل‌این ئیس‌رائیل‌و و د‌ک‌رای‌و، م‌ئ‌م‌وری‌ت‌ک‌: نام‌ی‌کی پ‌زیش‌کانی گ‌یان‌د‌بوو ب‌ س‌ر‌ک‌ ترام‌پ‌! جن‌و و ت‌ریک‌کانی ب‌ نات‌انیا ه‌، چ‌وان‌دنی ب‌ه‌یت‌ل‌ر، ب‌ م‌س‌ر‌فی ن‌و‌خ‌یی و

س‌زی ئی‌مان‌داران‌ی ب‌ ل‌ی‌ن‌گ‌ر ک‌نس‌ر‌ف‌تیف‌ ئیس‌لامی‌کان. جوگ‌رافیای ک‌ش‌کان‌ن‌ک‌ ف‌ل‌ستین، سوریا ی. پ‌ر‌ت‌ک‌کی ف‌ر‌می ب‌ ش‌ای‌دی ل‌ی‌نی س‌ه‌م‌ ل‌ن‌وان ئیس‌رائیل و تور‌کیا ه‌ی پ‌یو‌ند‌یی‌کانیان ل‌ هیچ ک‌ت‌ک‌دا ب‌ش‌ ن‌گ‌ی‌ن‌.

ل‌ن‌و دیزاینی ژ‌ه‌ات‌ی ناو‌راست‌دا، و‌ت‌کی سیاسی ب‌ه‌زی

کۆمەڵایەتی کە نیشانی داوە ئێکۆلۆژی سیاسی تی ئیمپریالیستەکان نییە، هەزەکانی ئاپەیزم کە بە دسپلین و گۆڤایەتی سەرکردەکانیان، و لێنەو ئیزەکانیدا ناوەند و با ئێکۆلۆژیایەکانیان بەرژێوێکی مادی و سیاسی گۆڕێکی تێکۆشێکی بەپرەسەکانی بەرەھمەھێنانەوێکی جێپەڵەتیک و پەلەندییە نوێیەکان دەبن و پەرچەمی سەرماوەدارییەکی سەرویان هەڵکردوو و کەشەکی کورد بە "کۆمەڵگەی دیموکراسی" و "ئازادییە کلتورییەکان" دا دەتوانێت مانایەک پێدا بکات لێ تورکیا دا.

"چەکیوشی نیو شەو" یەکەم ئێکۆلۆجیای سەربازی ئێمەریکا بوو لێ مەژووی کەماری ئیسلامیدا، چارەنوسی شەبی (۱۲) ئێزەکانی نەوان ئیسرائیل و ئێرانی بەلوتکە گۆیاند و یەکسەر ئاگرەستی دەستبەجێی ئاگەیاندا. ئێمەریکا ئێکۆلۆژی زەرەمەتی هەشتا بەشوەن گۆیانی ئێزەکان و بەت لێ ئێراندا، ئێکۆلۆژی نەکا تەنچیری ئێمەریکا و لێ هاوێکەشەکی چین دەرئەچێت. لێ داها تووی سیاسی ناوچەکەدا، کەماری ئیسلامی ئێران شانسێ زیندوو مانەوێکی زەرەمەتی.

ئێکۆلۆژی سیاسی بەشایێ قەبوڵناکات، شەبی ئێو پلان و ئێجەندەکان دەسەپێنێ کە براوێ شەبی دايدەئێزەت. جیاکردنەوێکی گۆیانی ئێزەکان بە شەرشێ کۆمەڵایەتی گەڕنگترین و هەستیارترین ئێزەکانی کۆمەڵەنیستەکان. دوو بەرنامە و پلاتفۆرمی جیاواز و دژ بەیەکن. گۆیانی ئێزەکان لێزەر سایی و لێنەو شەبی ئیمپریالیستەکاندا، دزینی هەموو خەوێکی ئازادیخوازییە بە مەرامەکی کەنەپەرست لێلایەن تاوانبارترین ئێزەکانەو. تیرەریستەکانی ساڵانی دوو هەزارەکان کە لێ زیندانەکانی ئێمەریکا بوون لێ ئێکۆلۆژی و زیندانەکانی تر ئێستا دەسەڵاتی تەداری عەراق و سوریا.

بزوتنەوێکی ئاشتیخوازی و دژە شەبی لێ مەدا، هەزەکی کۆمەڵایەتی فراوان و نەوێتەوێکی، سەدان حزب و لایەنی سیاسی، سەندیکا کرێکاری ئادیکا ئێزەکان و نەوێکی نوێ کە پەلەندەنەوێکی نەوێکی سیاسی تەوێکی لێ بەرامبەر بەرژواری وەلاتەکانیدا بەتایبەت لێ ئێورپا و ئێمەریکا لێ بەرامبەر ملیتاریزم و شەبیخوازی، لێدژی بەکاری و گرانی و حەقدەست ئاوەستان، بەبەم بە دەرکەوتنیان وێک ئالتەرناتیفەکی نەوێتەوێکی کاریگەر لێ بەرامبەر بەرژواریدا کە ماکینەیی سیستمەکی پەکبەت، بەدەنیایەوێکی ماویەتی.

سەرەتای تەموزی ۲۰۲۵

—*—

ژێرنۆسەکان

Solidarität info, es gibt keinen kapitalismus ohne Krieg .-1

Chira Stenger

2- nzz.5.juli.2025 S3

3- Der spiegel Nr 27.28.6.2025 S 20

-4

چیمریکا (چین و ئم-ریکا) وش-ی-کی ل-کدراو- ب- سیاس-تی بازرگانی
ن-وانیان ب-کارد-هات. ب-

زانباری زیاتر بگ-و- ب- وتاری (فایر-سی چ-م-رکا ۲۲، پ-تای-کی
نو- ل-سیت-می س-رما-ی-داری جیهانی)، نویسنی ج-مال ک-شش

5- کوتکراو-ی (بگ، بیتوف، بلد) ک- کر-کی یاساکان باج ل-س-ر
د-و-م-ند-کان ک-مد-کات و ئ-رکی د-و-ت ل- خزم-تگوزاری-کان و
بیم- ک-م-ای-تی-کان سوک د-کات.

NZZ am Sonntag 6.juli.2025 -6

27.28.6.202